Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

PRØVEN

SÆRNUMMER

KAMPVOGNEN V3'S HISTORIE

FREDERIKSVÆRKEGNENS
HISTORISKE FORENING

Maj 2015 - 12. Årgang, nr. 47

Foreningen

Formand
Bengt Sørensen
Magnesvej 4
3370 Melby
tlf. 40 72 38 22
bengtbenner@gmail.com

Sekretær
Christina Ax
Hillerødvej 112
3300 Frederiksværk
tlf. 47 77 26 54
fhf@mailme.dk

Elsebeth Nygaard
Kæruldvej 16
3300 Frederiksværk
tlf. 47 72 17 12
eny.kregme@gmail.com

Næstformand
Jørgen Lassen
Nørregade 33
3300 Frederiksværk
Tlf. 30 12 55 20
mail@jlassen.dk

Redaktør af *Prøven*
Jørgen Tved
Skansevej 30B
3390 Hundested
tlf. 47 77 00 23
tved@email.dk

Jytte Bloch-Kelsen
Lynghøjvej 24
3390 Hundested
Tlf. 45 81 96 95
jytte-bloch-kelsen@privat.dk

Kasserer
Carl Jensen
St. Havelsevej 92
3310 Ølsted
tlf. 47 74 93 35

Peter Ahlburg
Karlsgavevej 48
3300 Frederiksværk
tlf. 47 77 01 46
mc_allemann@yahoo.dk

Erik Kragh
Gl. Møllevej 7
3300 Frederiksværk
Holth.Kragh@outlook.com

Medhjælper for bestyrelse
Jan Larsen
Astersvej 8
3310 Ølsted
jplarsen2@hotmail.com

Kontingent

Personligt medlemskab:	125,- kr.
Husstandsmedlemskab:	200,- kr.
Firmaer og institutioner:	500,- kr.
Firmaer (under 6 ansatte):	250,- kr.

Det er nemmest for foreningen, hvis man indbetaler via netbank:
Reg.nr. 1551 kontonr. 3572519309 i Danske Bank. *Husk at anføre navn og adresse på indbetaler!*

Redaktionen

Jørgen Tved (ansvarshavende), Christina Ax, Jørgen Lassen, Jytte Bloch-Kelsen, Erik Kragh, Jan Larsen.
Layout: Torsten Møller Madsen
Tryk: G L Tryck, oplag 450
ISSN: 1604-0678. Titel: Prøven
Foreningens e-mail: *fhf@mailme.dk* Hjemmeside: www.frvhistorie.dk

Kampvognen V3's historie

Efter anmodning fra Frederiksværkegnens Historiske Forening og med tilslutning fra *Industrimuseet* og byrådet, har *Nationalmuseet* givet tilladelse til, at kampvognen V3 i en periode kan blive udstillet her i Frederiksværk. Den blev bygget her i byen og stod klar den 5. maj 1945. Byen har fået lov at låne »vores« V3, ind til vi igen i København får et nationalt museum for Danmarks Frihedskamp i tiden 1940 – 45.

V3 er den eneste bevarede kampvogn, som lokalt blev produceret af frihedsbevægelsen. Vi kender til andre, f. eks havde den store københavnske sabotageorganisation BOPA en bus, der var beklædt med jernplader.

Vi ved ikke nøjagtig hvor længe vi får lov at låne »vores« kampvogn. Det er afhængig af, hvornår det nye Frihedsmuseum i København bliver færdigbygget.

I Historisk Forening er vi meget glade for den mulighed, vi nu har fået for at udbrede kendskabet til den lokale modstandsbevægelse og forholdene her i byen under den tyske besættelse.

Vi vil godt takke Nationalmuseet, der nu låner byen kampvognen. Vi vil også takke Industrimuseet, der meget aktivt støttede vort forslag om at få V3 på besøg.

Vi vil ligeledes takke byrådet, hvor tidligere borgmester Helge Friis på en meget humoristisk måde, på foreningens 10 år fødselsdag den 2. november 2013, meddelte, at nu var formaliteterne i orden. Nationalmuseet havde givet tilladelse til lån af kampvognen.

Der er altid nogle besværligheder, når man får fint og interessant besøg, så der skal også lyde en stor tak til Industrimuseet der har påtaget sig værtskabet for V3's besøg.

Jørgen Tved

Beretningen om en kampvogn og en kamp

Af Jørgen Tved

Den 28. april 2013 satte nogle forbrydere ild på det enestående Frihedsmuseum i København. Foran museet stod den berømte Kampvogn V3. Den blev nu for en tid "hjemløs".

Halsnæs Kommune og Industrimuseet har på initiativ fra Frederiksværkegnens Historiske forening fået lov at låne "vores" kampvogn. Den ejes af nationalmuseet.

V3. er som bekendt bygget her i byen og stod klar til aktion d. 5. maj 1945. V3. skal naturligvis afleveres når Frihedsmuseet er genopbygget.

Hvornår blev den bygget?

Vi ved, som anført præcis hvornår vognen var færdig, men ikke nøjagtig hvornår tanken om vognen opstod og hvornår man begyndte at bygge den.

Vi har dog et godt fingerpeg i form af et brev fra Poul F. Wilspang, den daværende leder af Hillerød Frederiksværk Hundesteds jernbaneværksted. Det lå den gang i Frederiksværk, hvor der nu er busterminal. Brevet er dateret d.14. april 1981 og er stillet til Frederiksværk Kommune.

Her kan vi læse følgende: "Angående panservognen fra Frederiksværk, vil jeg ikke undlade at give Dem de virkelige oplysninger, som jeg aldrig har offentliggjort før.

I 1944 blev jeg af lederen fra modstandsbevægelsen ingeniør Michelsen under dæknavnet "Mick" forespurgt om jeg ville være leder af B-gruppe Frederiksværk.

B-gruppen var dem skulle forestå anholdelser af landsforrædere og værnemagere når freden kom, da politiet skulle medvirke ved anholdelsen, måtte jeg have et nært samarbejde med dem, og ved et møde hvor kriminalbetjent Kjeld Jørgensen og Frederiksværk landpoliti som også var med i B-gruppen mente de, at der kunne blive et problem ved transporten der foreslog jeg at benytte Frederiksværk-banens rutebiler, efter at have funderet over det nogle dage, blev jeg klar over at det ikke var nogen god løsning, derfor fik jeg den ide at bygge omtalte panservogn.

Sådan så Frihedsmuseet ud, da den påsatte brand var slukket. Utroligt, at alle de udstillede genstande og hele det meget store arkiv blev reddet. Hele den meget smukke og særprægede bygning gik dog tabt. Branden har efterfølgende startet en debat om det nye museum. Skal det kun omfatte besættelsen og frihedskampen? Eller skal det f.eks. også være et museum for den kolde krig. Der er ingen tvivl om, at nogle er interesseret i at nedtone den folkelige modstandskamp. Som det fremgår, skete der intet med »vores« V3. Billedet er udlånt med tilladelse fra dagbladet Politiken, fotograf Hjort Danielsen

Jeg gik i gang med at ombygningen af en gammel kasseret fragtbil fra banen, da det kneb at fremskaffe jernplader, som var en mangelsvare under krigen, kom jeg i kontakt med en stålværksfunktionær, som lovede at skaffe mig de nødvendige materialer, men tiden gik hurtigt og jeg fik ikke de omtalte plader.

Da fredsbudskabet kom d. 4. maj 1945, ringede jeg min daværende chef direktør Kuhlmann op, og satte ham ind i sagen, han ringede så til daværende direktør Ringsted fra Stålværket og gjorde ham bekendt med problemet, han indvilligede med det samme at vi kunne køre den ud til Stålværket og få sat pladerne på. Men på den betingelse at stålværkets personale som ikke var med i modstandsbevægelsen ikke deltog i arbejdet. Sent på aftenen blev den transporteret til værket, hvor jeg talte med modstandsbevægelsen derfra om tingene, jeg vil ikke undlade at gøre opmærksom

I sommeren 2006 havde Historisk Forening en bus tur til København, hvor vi bl.a. besøgte Frihedsmuseet. Blandt deltagerne var *Preben Jørgensen* og *Jørgen Bendixen*. De hørte begge til den »Gamle Garde«, der havde taget deres tørn i modstandskampen og de har hørt til V3's besætning.

siden måtte modstandsbevægelsen der trække den i demonstration gennem boulevarderne. Senere er den som bekendt havnet foran Frihedsmuseet i København hvor den ifølge Aktuelt d. 4/8. 75 skal til reparation i september, hvor Tuborgfonden bekoster reparationen der vil koste kr. 5.520.

på, at de gjorde et usædvanligt og hurtigt arbejde, og vognen stor køreklar næste morgen kl. 8,00.

Jeg vil fremhæve at jeg aldrig har betragtet vognen som kampdygtig panservogn, den skulle virke afskrækkende på folk, det ville så være en nem sag for "Mick" at omringe sømandshjemmet i Hundested og skyde sig frem til kælderen, hvor de arresterede sad. senere skulle den bruges som transport af tilfangetagende bl.a. af landsforrædere til Vester fængsel i København.

Kort efter krigen blev den sendt til udstilling i Stockholm og Gøteborg, da den kom tilbage fra Sverige forsvandt den sporløs, men blev senere fundet og motoren var plukket ud. Da den var i Paris for nogle år

Med venlig hilsen

Poul F. Wilspang."

Dette brev er her gengivet i samme sprog og med samme tegnsætning, som den er skrevet af Wilsbang. (J.T.).

Beretning er, som det fremgår skrevet ca. 36 år efter befrielsen. Den stemme ikke helt med andre beretninger, som vi har og bringer her.

Ifølge Wilspang opstod tanken om Kampvognen i sommeren 1944. Vi ved at Mich, hvis rigtige navn var Ib Michelsen, som anført var leder af den militære del af modstandsbevægelsen. Han var ingeniør på DFJ. I november 1944 blev han flyttet fra DFJ,s hovedkontor – det nuværende Palæ

på torvet i Frederiksværk, til en stilling i DFJ,s kontor i København. Han kom dog tilbage til DFJ. i Frederiksværk i januar 1945.

Wilspang omtaler et møde med to politifolk. Kjeld Jørgensen og Stenberg Andersen. Vi ved ikke nøjagtig hvornår mødet fandt sted. De undgik begge at blive taget af tyskerne d. 19. september 1944 da tyskerne tog det danske politi og førte dem til Tyskland. og de deltog begge i det illegale arbejde.

Sandsynligheden taler dog for, at mødet mellem Wilspang og de to politifolk fandt sted før tyskerne tog politiet.

overskriften: Panservognen – et dobbeltminde om svundne tider. Skriver han bl.a. o Banens værksted. Det var en virksomhed hvor alt jernbanes rullende materiel blev repareret og vedligeholdt. Det var lokomotiver, motorvogne gods- og personvogne. Det var banens rutebiler og lastbiler, samt alt andet af banens øvrige materiel.

Hos personalet i værkstedet var der en "god dansk holdning". Ingen var i tvivl om, at hver enkelt – lige fra værkstedets øverste ledelse og ned til den yngste lærling, "var gode nok". Om V3 skriver han: Det lød meget troværdigt, da værkmesteren (Wilspang) en dag, inden for det sidste hal-

Vi har en anden beretning, skrevet af Poul Mølgaard. Han kom lære som mekanikker i 1942 på banens værksted. Han var der til 1946 hvor han blev udlært. Under

Sådan så en del af »Hipo-huset« ud, straks efter at *Lorenzen-banden* var nedkæmpet og ført ud. En af de gamle modstandsfolk, *Holger Rasmussen*, sagde at det lignede et slagtehus.

ve år før befrielsen forklarede, at vi i værkstedet skulle have et lysanlæg, så vi selv kunne producere lys. Og til dette skulle motoren, fra en opklodset Ford lastvogn så bruges. Den skulle dog først hovedrepareres. Motoren blev adskilt og sendt af sted til et specialværksted, hvorfra den blev leveret tilbage, med påfaldende større tolerancer end de dengang kendte, "fordi den straks skulle kunne stå for en hård belastning". Da motoren nu var samlet og klargjort, hastede det dog lige pludselig ikke så meget mere med den, og den blev sat hen i et hjørne.

Huset blev beskudt fra flere sider.

Kort tid derefter lød det: Tag en trolje (lille lav jernbanevogn) og kør ned til kaptajn Laboe på pladsen ved Stålværket og få en ½ tomme tyk stålplade. Pladen blev hentet og derefter skåret ud efter nærmere anvisning – og sat hen sammen med motoren. Og her stod så den første begyndelse, til den påtænkte panservogn og afventede nærmere, mens stadig flere stålplader kom til.

Vi har også en beretning fra mekanikker Aksel Frederiksen, der var en slags arbejdsformand under Værkmesteren. Han fortæller hvordan han fik besked på, at den gamle Ford A skulle gøres køreklar. Det var ikke blot motoren, der trængte til en ganske alvorlig overhaling, også karossen og chaccis skulle have en omgang. Aksel fortæller, at foruden ham selv, var der flere andre, som skulle arbejde på, at gøre vognen køreklar. Det var hans kollegaer Anker Laumann, og to maskinarbejder hvor den

ene hed Kjær. Også tømre Persson blev sat i arbejde. Aksel fortæller, at alle var klar over, at det absolut ikke var normalt arbejde, man var i gang med, men at vognen skulle bruges af modstandsbevægelsen. Han mener også at Driftsbestyre Kulmann var informeret..

Man have arbejdet med vognen hele d. 4. maj, men var gået hjem til normal fyraften, dog havde Kjær og Persson fået besked på, at tage nogle timers overarbejde.

Da budskabet om den tyske overgivelse kom om aftenen den 4. maj, sad Aksel og han kone hjemme og drak kaffe, alt imens de hørte den danske udsendelse fra BBC. i London. Så kom det. Efter en kort afbrydelse af udsendelsen. Kl. 20:35 kunne den danske BBC-speaker Johannes G. Sørensen, meddele, at han netop havde modtaget et telegram, der fortalte, at de tyske styrker i Holland, Nordvesttyskland og i Danmark havde overgivet sig, til den berømte engelske general Montgomery. Kapitulationen trådet i kraft den følgende morgen kl. 08:00. Fru Frederiksen fortalte, at Aksel

V3 fotograferet tidlig morgenen den 5. maj ved det gamle Rådhus, der lå for enden af Vognmandsgade og Hermannsgade. Vognen kørte sin første tur fra Stålværket til DFJ, hvor der var et større våbenlager. På vejen »kogte« motoren. Den fik ikke luft, så der måtte skæres et hul i frontpladen. På senere billeder kan man se, hvordan motoren efterfølgende fik luft. På vognen kan man se *Fritz Hansen* med et maskingevær. Fritz blev ofte kaldt »den lille kaffemand«.

Lige efter befrielsen den 8. maj blev der afholdt et stort folkemøde på det gamle torv, mellem *Arsenalet* og *Hotel Frederiksværk*. Forud for mødet kørte en parade af Modstandsbevægelsens biler mødet gennem Nørregade og op til mødet. I spidsen kørte naturligvis V3. Vognen var nu også påmalet navnet: Hipo- Besejeren (bemærk stavningen) og både USA's Stars And Stripes og den Røde Fane med hammer og segl blev holdt af modstandsfolkene under denne kørsel.

pludselig var sprunget op og havde sagt "men mor nu skal de jo bruge vognen. Jeg må på arbejde".

Der er lidt tvivl om det vider forløb, men både Poul Mølgaard og Aksel Frederiksen, er dog enige om, at vognen ikke kunne gøres færdig på banens værksted. De store vinduer kunne ikke mørklægges og bevæbnede tyske patrulje kørte rundt i byen og jagede folk, der var strømmet ud på gaderne hjem, idet de oplyste, at krigen først var slut den næste dag. Lyset fra flere svejsemaskiner kunne måske virke provokerende på tyskerne.

Aksel Frederiksen og Poul Mølgaard er uenige om hvor når man begyndte at arbejde med vognen. Mølgaard skriver det var cirka et halvt år før befrielsen og Aksel Frederiksen mener det var i februar eller marts 1945.

Aksel Frederiksen mener ikke, at Wilspang var på værkstedet den 4. maj og han fortæller, at der pludselig kom en gruppe bevæbnede frihedskæmper og fortalte, at de skulle gøre vognen færdig på Stålværket. Aksel ville dog ikke, sådan uden videre aflevere vognen. Han ville først have klar besked fra Aksel Toft formanden for den lokale afdeling af Frihedsrådet. Aksel Frederiksen fandt ham på Rådhuset midt i et møde. Toft som ellers var en meget rolig og besindig mand, var blevet stiktosset og havde sagt, at han vart ligeglad hvor vognen blev gjort færdig, men den skulle være klar til næste morgen kl. 8.

Så kom vognen på Stålværket

Aksel Frederiksen oplyste, at han ikke var en del af modstandsbevægelsen, men naturligvis kendte flere, som var med. Han kendte til de illegale blade og mente, at de kom fra Bogbinder Aksel Toft. Hvad der i øvrigt ikke var helt forkert. Han var heller ikke i tvivl om, at der var flere på værkste-

Her er V3 igen ved det gamle Rådhus, hvor modstandsbevægelsen havde opslået sit hovedkvarter. Stående på vognen er *Benny Rasmussen*, der senere blev skudt ved Kregme Badehotel. På vognen kan man også se *Svend (Brænder) Nielsen*. Husene i baggrunden er for længst nedrevet. Der var altid mange mennesker forsamlet. Man ville se hvem, der nu var arresteret og skulle til afhøring på Rådhuset.

det, bl.a. Laumann og Persson, som var modstandsfolk. Laumann var senere fast chauffør på V3. Også Poul Wilspang var med, men han nævnte også andre fra byen, f.eks. Jørgen Frederiksen. Aksel Madsen. Normann Esbensen. Haakon Peters og den lille kaffemand Fritz Hansen. Han mente at flere boede på pension Granhøj på Strandvejen.

V3 har tidligere været på besøg i Frederiksværk. Det var i 1982, hvor der var en udstilling: »Frederiksværkegnen under besættelsen«. Ved vognens baghjul er en plade med påmalet flag, som jeg ikke kender noget til. Denne plade er ikke på nogle af de mange fotos jeg (Jørgen Tved) har af V3.

Nye problemer

Så kom det næste problem. Man havde som anført tidligere skåret nogle plader til, men ikke dem alle. På stålværket var kørevejene ikke belagt med asfalt eller beton, men ofte med såkaldte dørkplader. Nogle af dem blev taget op. Stålværket producerede på dette tidspunkt ikke selv stålplader. Et andet problem var tilstrækkelig med folk, der kunne svejse og bruge en skærebrænder. Haakon Peters, som var fra DFJ, blev sendt i byen for at hente det nødvendige mandskab.

Frihedskæmpere under aktionen i Asserbo.

Vi har her en beretning hvordan det kunne forløbe. Sammen med en lille gruppe bevæbnede frihedskæmper kom de op til Skovbakkevej 68, til en maskinarbejder Oluf Sørensen.

Hans kone blev helt hysterisk, da hun så de bevæbnede folk i gården, fra vinduet på 1.sal skreg hun, at Oluf skulle blive hjemme, hun havde små børn. Det gjorde han naturligvis ikke, han kendte Haakon Peters og gik med til Stålværket.

Modstandsfolk: Jørgen Klem, Iver Hansen, Holger Rasmussen. Den sidste, som jeg ikke er helt sikker på, er nok Helge Carlsen.

Den 5. maj om morgen kl. ca. 7:30 vaklede ham med fremstrakte arme op ad Skovbakken på vej hjem. Han gik nærmest som en mand i en gevaldig brandert.

V3 som den så ud foran Frihedsmuseet i København.

Han havde dog ikke drukket, men havde fået svejseøjne og var faktisk blind. Flere mennesker, der på et meget lille område brugte både svejsemaskiner og skærebrander, havde gjort, at hans øjne havde taget skade. Der gik en 8-10 dage i et mørkt rum og med daglig besøg af lægen, før han igen kunne tåle dagens lys.

"I skal ikke tro i er noget"

På Stålværket var der stadig problemer. Da folk var samlet og skulle bruge værktøj, gik de til magasinet, som blev forvaltet af Valdemar Bergenhagen. Han havde orden i tingene, så han udleverede ikke noget uden en rekvisitions seddel. En af modstandsfolkene, den lille maskinarbejder Carlo Larsen, han grinede højt og smed en stor pistol på disken. Nu var det Valdemar, der grinede. Hvis han troede, at han kunne få værktøj for den, så måtte han tro om igen. Efter man nu havde udvekslet artigheder, blev man enige om, at Valdemar skulle ringe til mester Poulsen, der boede på Strandvejen, så han eventuelt kunne givet tilladelse til udlevering af værktøj m.m.

Poulsens svar var meget tydeligt. "giv dem alt hvad de vil have. Jeg komme der ned med det samme".

Da jeg mange år efter godt ville vide om

Valdemar kunne huske hvem modstandsfolkene var, fik jeg følgende navne. Carlo Larsen. Svend Brander. Peter Bach. Villy Johansen. Oluf Sørensen. Aksel Frederiksen. Jørgen Frederiksen. Poul Wildspang. Poul Petersen, men Valdemar tilføjede, at der var flere som han ikke kendte.

Vognen blev færdig til kl. 7 om morgen den 5. maj. Den var malet og havde fået sit navn V3. Navngiveren var Poul Mortensen, som jeg først fik kontakt til i 2013 hvor han boede i Ålborg og var 92 år. Poul havde stået i lære på banens værksted fra 1935-39. I øvrigt sammen med Anton Petersen, som også var med i modstandsbevægelsen. Poul læste senere til maskinmester og kom til Stålværket i sommeren 1944. Han gik under jorden i efteråret 44, da politibetjent Ernest Olsen var taget af tyskerne. Poul mener, at han sammen med 5 andre en tid boede i et lokale under kontorbygningen på Stålværket.

Han kan i dag kun huske navne på de to, Anton Petersen og Svend Brænder. Navnet V.3. henviser til det tyske hemmelige raketvåben, som i sin første udgave blev kaldt V.1. (Vergeltung Waffen) V.2 var en forbedret udgave, så det lå lige for, at vognen skulle kaldes V3.

Vognes første tur gik til DFJ. Hvor der var et våbenlager, men på turen mellem Stålværket og DFJ opdagede man, at motoren løb varm. Man havde jo pakket motoren ind, så den ikke blev afkølet. V3. måtte på

Tidens tand gnaver i den gamle vogn, som oprindeligt var en af jernbanens fragtbiler, en Ford A fra 1934. Vognen skal gennemgå en hovedreparation inden den igen vil få sin endelige plads ved det nye Frihedsmuseum i København.

værksted og fik skåret en firkantet hul til køleren. Straks efter var vognen klar til de opgaver, den var bygget til, at beskytte anholdte landsforrædere og værnemagere mod befolkningens harme og lyst til at gøre de anholdte fortræd.

Aktionen ved Hipohuset

V3 blev især berømt, da den var med til at fange en af de meget berygtede hipobander den 5. maj om aftenen. Banden, som var berygtet under navnet Lorenzenbanden havde taget ophold i et sommerhus i Asserbo og havde tanker om, at komme til Hesselø ude i Kattegat og der vente til den værste storm var drevet over. Tidligere på dagen havde de sendt et par folk ud for at se efter en båd.

I den politiløse tid havde kommunerne

V 3 set fra kassen, hvor vognens besætning sad. Efter en prøveskydning på Havnen i Frederiksværk efter befrielsen fik man set, at de gamle jernplader ikke var af stål. Det var faktisk kun pistolkugler, der *ikke* gik igennem. Det fik så Preben Jørgensen ved besøget på Frihedsmuseet i 2006 til at sige: »Havde jeg vist, at det var en sådan sardindåse, var jeg aldrig kravlet ned i den«.

oprettet "vagtværn". De var ikke uniformeret, men havde dog fået en kasket hvor på der stod "Vagtværn". De var kun bevæbnet med de slagvåben, som de selv havde fremstillet. Skovarbejder Ove Jensen, der havde været soldat nogle år før krigen var nu i efteråret 1944 blevet vagtværnsmand til den fyrstelige betaling af 500 kr. om måneden. I Asserbo var der 3 vagtværnsmænd. Deres opgave var at holde ro og orden og forsøge at holde tyve og ransmænd væk fra området med de mange sommerhuse. De var en fristelse for tyve, hvor ikke mindst cyklerne, som Københavnerne benyttede om sommeren, var et godt bytte. De havde som regel ofte rimelige dæk og slanger. I Asserbo kendte man hinanden. Den 5. maj opdagede den lokale mælkemand 2 mænd, som luskede rundt. Han gjorde Ove Jensen, der netop gik på vejen gik sammen med købmand Møller, opmærksom på de to. Ove har berettet følgende om hvad der så skete: "Vi løb over mod dem, men lige da vi kom rundt om et hus, stod der en og pegede på os med en revolver. I sin ivrighed råbte Møller: "Kan du så se at få smidt den der"! Og uvilkårligt smed manden den! Så så vi en, der løb videre ned af vejen – og jeg efter ham. Han smed sig ned i en grøft, og jeg stod der – hunderæd, for jeg er sgu`tte nogen helt – men råbte alligevel:" Kom frem med hænderne oppe!" Og sandelig, om han ikke kom frem: "Skyd ikke, skyd ikke!" tryglede han, og jeg lagde mærke til, at hans læber var helt hvide. Så trak jeg af sted med ham. Vi troede, at de kom ude fra Melby lejren, men det viste sig, at de kom nede fra et hus i Asserbo. Der kunne ikke sige hvilket, for de var ikke kendte og var først kommet om aftenen d. 4. maj. Så sagde Møller: "Så kan i køre med og vise os det". Men de blev helt lamslående: Nej det gik ikke, for der var mindst 20 i huset, og de var meget stærkt bevæbnet.

Skudhuller i V3, som stammer fra prøveskydning. Der er aldrig skudt på V3 i en kamp.

Nu gik der besked til det gamle Rådhus i Frederiksværk hvor modstandsbevægelsen havde sit hovedkvarter. Så blev aktionen mod Hipo-banden sat i gang. Med V3 i spidsen og med de to anholdte som vejvisere for flere biler, gik turen til Asserbo. Hu-

set blev omringet og kampvognen kørt næste helt op til huset. Det var mørkt og ingen reagerede på opfordringer til at komme ud, men pludselig lød der et skud og straks blev der givet ordre til skytten – en ung maskinarbejder Otto Jensen fra DFJ, om at afgive en byge fra tårnet i V3. Også fra anden side blev huset beskudt. Og nu blev der råbt fra huset: "Indstil skydningen, vi har både døde og sårede. Vi kommer ud". Kriminalbetjent Kjeld Jørgensen, som deltog i aktionen kunne meddele i en rapport, at 16 personer var anholdt og 3 var fundet døde. Blandt de sårede var både Jørgen Lorentzen og Anna Lund. De blev begge efterfølgende sammen med 7 af de andre dømt til døden. Anna Lund blev dog ikke henrettet. De øvrige fik lange fængselsstraffe. Skuddet, der satte skyderiet i gang kom sandsynligvis fra en af Hipofolkene, der havde gemt sig i et skab og skudt sig selv.

Udsnit af Folkemødet den 8 maj 1945 med 3 af modstandsbevægelsens biler

Ingen kamp

Der blev på intet tidspunkt skudt fra huset mod modstandsfolkene.

Efter denne aktion blev der på V3. malet "Hippobesejeren". Det er som det fremgår stavet forkert. Så det blev dagen efter ændret til "Hipo.-besejeren". Hvilket heller ikke er helt rigtigt, men det blev ikke ændret. V3. blev kun brugt til transport. Den kom kun ud i den kampsituation, som her er beskrevet. I vognen er der flere skudhuller. De stammer fra en prøveskydning mod vognen ved havnen i Frederiksværk. Den kunne tåle skud fra pistol, men så snart der blev tale om kraftigere våben gik de ret igennem de gamle plader. Langt senere, da Historisk Forening engang havde en udflugt til det nu nedbrændte Frihedsmuseum, hvor to af kampvognens besætning var med, Preben Jørgensen og Jørgen Bendixen, sagde Preben, at hvis han havde vist, at vognen var så skrøbelig, så var han aldrig kravlet ned i den sardindå-

se.

På udstillinger

Siden deltog V3. i forskellige udstillinger. Wilspang skriver at den både var i Stockholm og Gøteborg, men den var også i Paris. Hvor vognen blev trukket af modstandsfolk. Vognens motor var taget ud. Banens direktør Kuhlmann havde på et tidspunkt forlangt at få denne motor udleveret. En sådan hovedrepareret bensinmotor var jo næsten sin vægt værdi i guld i perioden lige efter befrielsen i 1945.

For os i Frederiksværk er V3. et monument over de mange arbejder, der på forskellig vis har medvirket til vognens tilblivelse. I betragtning af, at dette skulle ske mere eller mindre illegalt og i betragtning af, at ikke bare de, som fremstillede vognen, men også af mange andre, der kendte til store dele af modstandsfolkene i Frederiksværk, kan vi glæde os over, at de, der viste noget også kunne holde deres mund. Frederiksværk fik ikke oprullet sin modstandsbevægelse.

Hvor mange var med?

De to som blev taget i november 1944 –

Både de sårede og døde Hipofolk blev efter aktionen i Asserbo bragt til Frederiksværk Sygehus. De 3 døde: Schalburgmand Anker Svendsen, Hipomand Knud Erik Østergaard Larsen og Gestapomand Niels Chr. Løjmann, er her fotograferet i Sygehusets kælder.

Karl Ejner Walter Jensen og Otto Jørgensen, blev taget på baggrund af oplysninger fra ledende modstandsfolk fra Hillerød, men efter en grusom tortur.

Hvor stor den samlede modstandsbevægelse i Frederiksværk var, er umuligt at sige. Den bestod af mange mennesker, som tog sig af de illegale blade, ved uddeling og noget som var lige så vigtigt – indsamling af penge. Både de illegale blade og andre dele af modstandsbevægelse havde behov for penge – og de blev skaffet ved indsamling og salg af støttemærker især på de store arbejdspladser DFJ. og Stålværket. Jeg har en beretning fra en mand, der 16 år gammel, hentede sine illegale blade ved barberen i Jernbanegade og afregnede, for de solgte støttemærker. Han nægtede meget bestemt, da jeg flere år efter befrielsen ville have ham til at fortælle om hans indsats. at han havde været med i modstandsbevægelsen.

Vi ved fra en styrkeliste, der er udarbejdet i juni 1945, at der var 2 delinger på Hals-

næs. I Frederiksværk med 67 medlemmer og i Hundested med 58. Tilsammen udgjorde de 125 mand 7. kompagni under Kulsvier bataljonen. Den vestlige del af det gamle Frederiksborg Amt, med hovedkvarter i Hillerød. Listen er udarbejdet i forbindelse med en våbenbytning, men i juni var der flere, som allerede havde afleveret våben og anden udrustning.

Vi ved for eksempel, at en af de som meget tidligt var med til at opbygge modstandsbe-

vægelsen, allerede den 5. maj afleverede sit udstyr til Aksel Toft og fortalte, at nu gik han på arbejde.

Jeg vil tro, at mere end 200 på forskellig vis var med i det illegale arbejde mod besættelsesmagt og samarbejdspolitikken. her i byen.

Kampen kostede

3 blev dræbt. Deres navne står på Mindestenen i det lille anlæg i Nørregade.

Det er: Stålværksarbejder Niels Jessen. Lærer Erik Thomle Nielsen. Kranfører Benny Rasmussen.

3 fra Frederiksværk kom i tysk KZ-lejr: Politibetjent Ernst Olsen. taget den 19. september 1944. Isenkræmmer Otto Jørgensen. Stålværksarbejder Karl Walther Jensen. De blev taget den 22. november 1944.

Kommuneassistent Egon Grau kom til Frøslev via Vester fængsel

Bladgruppen fra Hundested blev taget af dansk politi den 29. december 1942.

Det var Margrethe Pedersen der fik1½ år fængsel. Peter Petersen fik 1 års fængsel. Karl Pedersen fik 9 mdr. fængsel. De blev alle dømt ved dansk ret og afsonede i danske fængsler.

Fra Hundested blev Valdemar Jensen og hans bror Ole M. Jensen og Kaj Christiansen blev taget den 10. august 1944 og kom til Frøslev.

Returadresse: Skansevej 30B, 3390 Hundested

Museer og arkiver

Industrimuseet Frederiks Værk
Åbningstid kontor: tirsdag-fredag kl. 10-14
www.indmus.dk, tlf. 47 72 06 05
Torvet 18-20, 3300 Frederiksværk

Knud Rasmussens Hus
Knud Rasmussens vej 9
3390 Hundested
Tlf. 47 72 06 05

Hundested Lokalhistoriske Arkiv
Åbningstid: Mandag kl. 10-12 og torsdag kl. 16.30 -17.30
Nørregade 61 i Hundested (Biblioteket)

Krudtværket
Kl. 11-16, mandag lukket.
Lige over for Nordtorvet i Frederiksværk

Arsenalet og Projektilmagasinet
Er lukket indtil videre

Sponsorer

Bog og Idé - Frederiksværk
Nordcentret, 3300 Frederiksværk
tlf. 47 52 40 01

Danske Bank
Nørregade 6
3300 Frederiksværk

Det Classenske Fideicommis
Tromnæs Alleen 2F, 4800 Nykøbing F.
tlf. 54 44 70 29

Entreprenør Poul Erik Andreasen
Møllevangsvej 103, 3300 Frederiksværk
tlf. 47 74 78 09

Glarmesteren i Frederiksværk
Syrevej 17, 3300 Frederiksværk
Tlf. 47 72 42 48

Industrimuseet Frederiks Værk
Jernbanegade 4, 3300 Frederiksværk

Kim Dencker Johansen Holding Aps
Hanehovedvej 187, 3300 Frederiksværk
tlf. 47 72 25 83

KTS-Entreprise
Industrivej 3, 3300 Frederiksværk
tlf. 47 77 25 77

Thomsens Cykler
Vinderød Skov 3-5, 3300 Frederiksværk
47 72 23 23

Tømrermester Egon Bech A/S
Krudtværksalleen 21 B
3300 Frederiksværk
Tlf. 47 72 20 60

Winther A/S, Snedker- og Tømrermestre
Jernbanegade 5 , 3300 Frederiksværk
tlf. 47 72 02 02, 20 21 02 02